

Privatizátorok

Egy törvényszerű bukás története

A kanizsai sörsők újabban olyan töltőgéppel adagolják a csapolni való habos sört a hordókba, amely berendezésnek minden kilogrammja keréken egy német márkába került. A masinát a sörgyár „ajándékba” kapta a sokáig vevőként felbukkanó Les Mechtler ausztrál üzletembertől. Igaz, a töltőt először ki kellett kicsit pofozni — ez milliókba került —, azután meg néhány használt hordót is csak kellett már venni pottom 50 millió forintért. Bárhogyan történt, a gyárnak most — igazgatómenesztés idején — ezek a tárgyi emlékek maradtak a kudarcra végződött első privatizációs menet legvégén.

A hordóügy körül élénk viták dúlnak. Hallatszik olyan vélekedés is, amely szerint Mechtler úr — bár többször bizonyította, hogy igaz hazafinak számít — a töltőmasinát hulladék vasként vette volna meg, de ezt nem szabad elhinni. Azt meg, hogy ügyesen lavírozó cégek palira veték volna a magyar államot — feltételezni sem lenne szabad. De haladjunk sorban.

Ki kerestett rajta?

Az állami igazgatású Nagykanizsai Sörgyár „potenciális” vevője — a Holstent körözte le — 1990 májusában hat hónapos fizetési haladékat kapott az Állami Vagyonügynökségtől, dr. Beleki József vezérigazgató pedig megbízást arra, hogy a gyárat kft.-vé alakítsa át, mert csak így lehet nyélbe ütni a húszmillió márkás üzletet. Az ausztrál üzletember kezébe vette a dolgok irányítását, s nagyvonalú ígéretekkel halmozta el a kanizsai üzemet dolgozóit. Ki tudja, miért tett bérígéretek addig, amíg nem volt az övé a gyár. Csak annyit tudni, hogy Mechtler úr jött, ment, intézkedett, ám az átalakítással megbízott igazgató körül elfogyott a levegő. A „nagyfőnök” önhatalmú intézkedései ellen az országgyűlési kampány időszakában a vállalat fiatal középvezetői — eléggé szerencsétlen módon — még kimentek az utcára is. Később döbrentek rá, hogy ez nem járható út, mert a politikának csak korteskedésre kellett a népi elégedetlenségek. Valódi segítséget a kanizsaiak csak önmaguktól remélhettek. Mint sok más helyen, itt sem külső csodás lény — országgyűlési képviselő, pártmester stb. — oldotta meg a problémákat, hanem a helyi érdekérvényesítés. Beleki Józsefet végső soron a rendkívül rámenős és napról napra duzzadó független szakszervezet buktatta meg. Ehhez azonban az is kellett, hogy a privatizációról jóformán csak három ember, az igazgató és egyik helyettese, Róka József, valamint az éppen mágánának készülő Mechtler úr tudjon pontos részleteket. Vagy lettek volna mások is?

A hordóüggyel kezdtem, mert az tanulságos. Beleki úr és Róka úr 1990. június 25-én kérelemmel fordulnak az ÁVÜ akkori vezetőjéhez, Tömpe Istvánhoz, s közlik, hogy Mechtler úr ingyen hozna a sörgyárba egy modern hordótöltőt. A vagyonügynökségtől beleegyező választ kapnak. Ezt követően Beleki és Róka úr elküldik a majd kilencezer hordóra szóló megrendelésüket a budapesti székhelyű Kay's Ügynökség Kft. ügyvezetőjének, Szilágyi Zoltánnak. A megrendelőn 99,20 márkás darabonkénti ár szerepel. Ha Mechtler úr fejleszteni akar, és ingyen (?) behozza a töltőt, ahhoz ugye hordópark is szükséges — ez a vezetőik érve. Kérdés, hogy miért akar valaki fejleszteni akkor, amikor még egyáltalán nem biztos, hogy övé lesz a gyár. Mert például — mint ez a valóságban megtörtént — nem tud hitelt szerezni sehonnan...

A külkereskedelmi joggal rendelkező Kay's közvetíti a hordókat Nagykanizsára. Az egészben az az érdekes, hogy még az üzlet nyelbeütése előtt két külföldi cég — köztük egy osztrák — is ajánlatot tesz, nem használt hordókra, mint azt Beleki úr ellenfelei állítják, hanem újakra, 105, illetve 108 márkás áron. És állítják, igazán meglepő, hogy a gyár mégis majd száz márkát adott a tíz-tizenöt-húsz éves, ütött-kopott, selejt (!) hordóért. A meglepetések úgy folytatódnak, hogy eredetileg a Vyncke nevű belga cég 53 márkáért adta el a hordókat egy német társaságnak, a németek aztán továbbadták a Kay'snek, s mire a sok hordó „hazaért”, áruk már igazán európai színvonalú volt. Ügyes!

A töltőgép útja hasonló. Az áru a franciaországi Lille-ből indul, a szállítólevélén tízezer kilogramm és tízezer DM szerepel, s bár a gép egyenesen Kanizsára jön, ugyanúgy keresztülvándorol az érintett cégek. Beleki Józsefnek a vagyonügynökség számára készülő jelentésében bizonyára szerepel majd az a titok is, hogy az ügyvezető KEG-hordók megvétele igazából ki-

BANHALMI JÁNOS FELVÉTELE

nek hozott tetemes hasznot. Mert azért azt a gondolatot, hogy maga Mechtler állt volna közel akár csak a Kay's-hez is, el kell magunktól hesegetni...

Ki volt a gazda?

— Beleki úr, hogyan lehet az, hogy az önökkel évek óta példás kapcsolatot tartó Holstent vesztett 1990 tavaszán a teljesen ismeretlen ausztrál cég, a Vanbrewe Ltd. ajánlatával szemben?

— Erről annak idején a vállalati tanács döntött, s nekik Mechtler kellett. A gyárat 1990. január 30-án parlamenti döntés alapján állami igazgatás alá helyezték, attól kezdve a MÉM, később a vagyonügynökség vette kezébe a privatizációt. Ebbe a kanizsai sörgyár nem szóltathat bele. Én sem szólhattam bele!

— De hát mégiscsak ön volt a cég ügyvezető igazgatója.

— Nekem az volt a feladatom, hogy a vállalatot alakítsam át kft.-vé. Ezt én szeptember 13-ára elvégeztem. Tehát májusban, még a Tömpe úr által kiadott opció alapján volt már egyáltalán mit eladni. November 14-én megtörtént a szerződés aláírása a vagyonügynökségnél. De nem is értem, miért arról beszélünk, amikor arról kellene szólnunk, hogy a gyárban bizonyos emberek átvették a hatalmat.

— Kik? Jó lenne név szerint tudni.

— Hogy ki volt a KISZ Központi Bizottságának tagja, ki volt a nagykanizsai pártbizottság tagja, ki volt a szervező csúcstestvér?

— Ki volt az?

— Majd egyszer ez is kiderül. Kérem, én munkásor voltam, de kaptam három pártfegyelmet is!

— Ne haragudjon, Beleki úr, de biztos ön abban, hogy mi most a privatizáció kudarcának okait kutatjuk?

— Ván még olyan adu a kezembem, amellyel eddig nem álltam elő. Mert még nem jött el az ideje. A lényeg itt már régen nem a privatizáció!

— Pedig engem az érdekel. Hogyan került a képhe egy bizonyos Szilágyi úr, valamint Lovrencsics úr, a Magyar Hitelbank kanizsai fiókjának vezetője? Nekik milyen szerepük volt az üzleti folyamatban?

— Szilágyi úrról nem tudom, hogyan került kapcsolatba a Mechtler úrral. Lovrencsics úr szerepéről be tudok számolni. Mechtler úr bankgaranciát szeretett volna kapni a Magyar Hitelbank Rt. budapesti központjától, és miután Lovrencsics úr a gyár számlavezető bankfiókjának itteni igazgatója, ő ezért vett részt a budapesti megbeszéléseken. A hitelgaranciát neki kellett volna előkészítenie, de erre aztán nem került sor.

— Szilágyi urat a hordóügylet miatt kérdezem...

— Na, kérem szépen, ez megint rosszindulatú beállítás. Ez ügyben én nagyon körültekintően próbáltam eljárni, több nyugati cégtől kértem ajánlatot, s a végén a legkedvezőbbet fogadtam el. De az a helyzet, hogy a sörszők vezetői felkerestek, s közölték, ha

kora

A számlákat fizetni tudjuk

(Folytatás az 1. oldalról.)

vonatkozó passzusát, s akkor még abban bízott, hogy az a számviteli törvény is rövidesen megváltozik, amelyik lehetővé teszi a vállalatoknak kinnlevőségeik után a nyereség elszámolását. Amíg ezek a törvények élnek, addig a pénzügyi fejelem megszilárdulására kevés a remény — jegyezte meg indignálódva. Így már az is eredmény, hogy a sorban állások nem nőttek, sőt reálértékben mérséklődtek, s a jegybank ellenállt annak a nyomásnak, hogy többletpénzt nyomjon a gazdaságba. Ez többek véleménye szerinti elengedhetetlen a sorban állások megszüntetéséhez, szemben Surányi György nézetével, aki szerint csak tüneti kezelés, amely csupán az inflációt növeli. Márpedig számára a legfontosabb feladat — a külgazdasági egyensúly megtartása mellett — az, hogy a jegybank lehetőleg semmiféle inflációnövelő lépést ne tegyen. Ahogy mondta, tavaly nem is történt ilyen, így ennek tudja be azt, hogy az összes borúlátó prognózis dacára az infláció tavaly év végén nem lépte át a 28 százalékat.

Arra a kérdésre, hogy akkor októberben miért jóslott még erre az évre 40–50 százalékos árnövekedést, helyesbítőleg megjegyezte, hogy az év első hónapjaira vonatkozóan az a prognózis, az év egészére akkor sem gondolt többre 30 százaléknál. Ugyanakkor az idő tájt egy egészen másfajta gazdasági program volt kibontakozóban, mint amilyen valójában életbe lépett. Az a program jóval nagyobb támogatáscsökkentést tervezett, valamint az adórendszer és a lakásrendszer jelentős átalakításával számolt.

Beszélhetünk-e ezek után egyáltalán önálló jegybanki politikáról? — vetődött fel, amire Surányi György megjegyezte, hogy a gazdaságpolitikának csak egy része a pénzügyi politika és ezen belül van a monetáris politika, ami az ö „hatókörükbe” tartozik. A jegybank azért felelős, hogy a gazdaságpolitikának a külgazdasági, valamint a belső pénzügyi egyensúlyra vonatkozó elképzelései megvalósuljanak. Játékteret tehát a kezelés befolyására és az arfolyampolitikára terjed ki, ezen túl véleménynyilvánítási joga és kötelezettsége van.

Hogy a jelenlegi gazdaságpolitikai törekvések megvalósíthatóak-e, és egyáltalán talpon maradhat-e az ország a sokak által sürgetett „Marshall-terv”, vagyis egy jelentős segélyezési program nélkül, a jegybank elnöke meglehetősen indulatos igennel válaszolt. Magyarország, amikor egy új világot akar építeni, nem juthat elsőnek eszébe az, hogy segélyekért kuncsorogjon — szögezte le. A saját dolgainkkal kell foglalkoznunk, azzal, hogy saját erőnkkel mire juthatunk. S rögtön példákat is sorolt: az ország fajlagos energiafelhasználása a nemzeti termék 13–14 százalékát teszi ki, háromszor akkora, mint a fejlett ipari államoké. Ha ez lenne az arány nálunk is, akkor a megtakarítás a teljes külső adósságszolgálatlalt egyezne meg. Az adórendszerbe beépített preferenciák a költségvetési bevételek hét-nyolc százalékával egyenértékűek, ezt is hallatlan pazarlásnak tartja. Hasonló hatásúak a direkt támogatások.

— Mire mennék azzal, ha nem kellene az idén a kamatok fizetése? — kérdeztél vissza. — Ha ügyesen osztanánk el és jó helyre tennénk ezt a pénzt, akkor öt százalékkal javulnának az emberek életkörülményei. De vajon a magyar exportőrök el tudják-e viselni a munkaerőnek ezt az ötszázalékos költségcsökkentését? Azzal, hogy ez a másfél milliárd dollár az infrastruktúra fejlesztésére is felhasználható lenne, Surányi György nem vitakozott. Bár — mint megjegyezte — ő még olyan politikussal nem találkozott, akinek — amikor ilyen fájdalmas változásokat kell átélnie egy országnak — az jutna eszébe, hogyan lehet a beruházásokat növelni. Elvetettünk egyfajta paternalizmust és most egy újabbal cse-

relnénk föl? — utasította vissza még a gondolatot is.

Vajon a Nemzetközi Valutaalap feltételei nem jelentenek egyfajta paternalizmust, miközben az ő receptjük jó néhány országban hatástalannak is bizonyult. A jegybank elnöke a kérdés második részével egyetértett. Persze — tette hozzá — ezek a sikertelenségek más országokban is úgy következtek be, mint nálunk. Jellemző ebből a szempontból az IMF-kapcsolat elmúlt nyolc éve. 1982–1984 között az IMF-programokkal összhangban javult az ország helyzete, bár gyökeres átalakulás nem történt a magyar gazdaságban. 1985 és 1987 között nem kötöttünk megállapodást a Valutaalappal, mert úgy gondoltuk, hatósabb egy sajátos magyar út követése. Ekkor dupláztá meg az ország az adósságát, és 1988-ban újra a Valutaalaphoz kellett fordulni. Abban az évben sikerült a vállalt feltételeknek megfelelnünk és jobb lett a gazdaság állapota. 1989-ben nem teljesítettük a kritériumokat, és ismét romlott a helyzet. Tavaly ugyanakkor már érdemben is nem csak viszonylagosan javult a magyar gazdaság. Az a tény, hogy Magyarország messze a legjobb helyzetben van a volt KGST-országok között — legyen szó a gazdaság szerkezetéről, a tulajdonosváltásról vagy a polgárosodásról —, meggyőződése szerint az IMF-kapcsolatnak is köszönhető.

Surányi György nemcsak a múlt évet ítélte meg derűlátóan, hanem az idei kilátásokat is. Összesen három és fél, négytízmilliárd dollár hitel szükséges ahhoz, hogy fizetőképes maradjon az ország, és még esetleg a tartalékok feltöltésére is jusson. Ez a megnövekedett dollárforgalom és a konvertibilitás későbbi megteremtése miatt fontos. E hónapban dönt az IMF igazgatótanácsa a hároméves megállapodás jóváhagyásáról, amelyről a szándéknyilatkozatot már január elején aláírták. Együttal sikerült egy ügyvezető kompenzációs megállapodást is kötni velük, ami a megnövekedett olajszámlára ad bizonyos hitelt. Emellett már januárban le tudjuk hívni az Európai Közösségnél rendelkezésre álló hitelkeret egy részét, valamint a Világbankkal is van egy megállapodásunk. Ez így mintegy kétfélmilliárd dollár. Kötvénykibocsátással reális a lehetősége egymilliárd dollár felvételenek és 600–700 millió dollárt fel tudunk venni a bankközi piacon szállítói hitel formájában.

Ez összességében fedezi az idei hitelszükségletet. Így az ország nemcsak finanszírozható lesz, hanem ha a nemzetközi gazdaságban nem következik be radikális változás, és eddigi piacaink nem omlanak teljesen össze, akkor az infláció is kedvezőbben alakulhat a tervezettnél. Surányi György szerint elérhető az, hogy az árak emelkedése ne legyen érezhetően magasabb, mint tavaly volt, s ne érje el a harminc százalékot. Rendkívül fontosnak tartja, hogy azokat az áldozatokat, amelyeket ha akarjuk, ha nem, vállalunk kell, a lehető legalacsonyabb infláció mellett vállaljuk. Ha magasabb árak és bérek mellett jönnek létre a szükséges egyensúlyok — szögezte le —, az csak a beruházókat bizonytalanítja el, de a reálbért szintet nem növeli.

Bár Surányi György a beszélgetés közben egyszer sem szólt arról, hogy közte és a kormány gazdaságpolitikusi között koncepcionális eltérés lenne, de közödtött, hogy a kivezető útra az övétől eltérő elképzelések is léteznek. Előfordulhat-e olyan helyzet, hogy a jegybank elnöke nem tud azonosulni a kormány gazdaságpolitikai céljával? Ezen Surányi György kicsit elgondolkodott, aztán bólintott. „Azt hiszem, pontos mérőszámokat erre nem lehet mondani, felelőtlenség is volna. De egy olyan gazdaságpolitikával nem tudnék azonosulni, amelyik a közeljövőben a belföldi kereslet élénkítésén keresztül próbálna meg az ország gazdasági növekedését helyreállítani.”

Hámor Szilvia

Megajándékozunk Önt egy fél évvel!

Naptárvásár

az APISZ-boltokban,

50%-os árengedménnyel

Zsebnaptárak:

a női, kisméretű naptárról a leporellós kivitelig.

Asztali naptárak:

képes, irodai előjegyzési, órárendes.

Művészeti falinaptárak.

Alig a készlet tart.

Az APISZ-vevőszolgálat telefonja: 117-9999 és 117-9480.

Apisz

Rab László